

KAPOS ANDOR
A TANÍTÓ

EGYFELVONÁSOS SZINJÁTÉK

HORVÁTH ÁKOS
POMPEJI UTOLSÓ ÉJE

EGYFELVONÁSOS VERSESTRAGÉDIA

MODERN KÖNYVTÁR
SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ

35. SZÁM

BUDAPEST, 1911

POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA KIADÁSA

Kölneni anyj, mint itélésüket
tartani önmaguk fölött.

(BSEN)

A szerzők minden jogot, az előadás és fordítás jogát is, fentartják maguknak. »A tanító« előadási joga Valentin Lajos színházi ügynöksége útján szerzhető meg. »Pompeji utolsó éje« előadási joga a Modern Könyvtár Szerkesztősége útján szerzhető meg.

A MODERN KÖNYVTÁR SZERKESZTŐSÉGE,
VIII. KERÜLET, VAS-ÚCCA 15/b., I. E.M. 18.
TELEFON: 6-89

A TANÍTÓ
EGYFELVONÁSOS SZINJÁTÉK
IRTA: KAPOS ANDOR

SZEMÉLYEK

JANOS tanító
IDA felesége
RIZA leányuk
JENO fiuk
KATICA

Először adták a Kamarajáték-Szintársulatban 1911. február
18-án

Szoba. Egyszerű butorok. A jobboldalon könyvespolc: könyvekkel és lrkákkal megrakva. A baloldalon ruhaszekrény, mel-
léje támasztva nádpálca. Középen asztal, rajta gyufatartó;
körülfötte székek. Egy nagy karosszék. Pamlag a balszög-
letben, közel a fenékfal egyik ablakához. A pamlag előtt
kis kézimunka-asztal. Jobboldalon ajtó, mely a szoba be-
járata az udvar felöl jövöknek. A baloldalon ajtó, mely a
másik szobába vezet. A fenékfalon 2 ablak becsúkkott üveg-
táblákkal. Kívül rájuk hajol a ház elé ültetett akác sor, tele
virággal. Ha az ablakok nyitva vannak, kissé kihajolva,
akácvirágot lehet tépni.

Idő: Ma, ebédután, egy szép tavaszi napon. Az ablak-
üvegeken azonban csak megtörve és homályosan verődik
be a napsugár

János, Ida és Riza

JANOS (minden mozdulatán, a hangján és a gesztusain
meglátszik, hogy életét az iskolapadok, szepegő diákok között
töltötte. Megszokta a parancsoló hangot és a föltétlen en-
gedelmességet. Otthon is pattogó modorban beszél. De a
nagy hang mellett, mégis csak egy megkopott, szürke, sze-

gény kisvárosi tanító. Körülbelül 45 éves. Házikabát van rajta. Fel-alá járkal): Riza, már megint regényt olvassz!

RIZA (fiatal leány, 15 év körül; mintha az apja nem is hozzá szólna: tovább olvas).

JANOS (haraggal): Ide hallgass! (Odalép hozzá és orra előtt becsapja a könyvet.)

RIZA (durcásan és kelletlenül ránt egyet a vállán): Apa! Mit akarsz tőlem?

JANOS: Azt, hogy ne olvass mindig szerelmi regényeket. (Szagiász. Észreveszi Riza zsebkendőjét a könyv mellett.) Már megint parfüm. Nem megtiltottam! (Rácsap a zsebkendőre, de)

RIZA (hirtelen felugrik és elkapja előle): Emlék! Nem adom! (Elfut.)

JANOS (utána akar rohanni): Adod ide rögtön!

IDA (ki eddig a pamlagon ülve kézimunkázott a munkasztal előtt, most abbahagyja a munkát. Egyszerű, igénytelen asszony, ki a gondoktól és nékülözésektől hamar megöregedett. De hangjában, modorában benne van, hogy valaha leánykorában nemcsak jobb napokat látott, hanem jó nevelést is kapott. Megszóval csöndes, szelid szemrehányással): De János...

JANOS (most már az asszony ellen fordul): Mi az? Tán a nevelési elveimet kifogásolod?

IDA: Én nem kifogásolok semmit... (Riza felkapja a könyvet és anyja szavai közben lábujjhegyen beoson a baloldali szobába; az ajtót nyitva hagyja) csak ezt a szegény lányt sajnálom.

János és Ida

JANOS: Hallgass! (Becsapja az ajtót, amelyen Riza távozott.) Nem csoda, ha nálunk a szülői tekintély teljesen elvész!... Hol van Jenő?

IDA: Kint játszik szegényke...

JANOS (hogy a gyereket behívja, kitarja a jobboldali aajtót, tavaszi verőfény hatol be a szobába): Jenő!...

IDA: Ne bánts! Jót tesz neki a friss tavaszi levegő.

JANOS (az aajtót becsukja): Persze tavaszi levegő, meg parfüm, meg batiszt-zsebkendő, meg szerelmi regény kell a gyerekeknek... te ezekkel akarod jó erkölcsökre nevelni őket...

IDA: No, no... mi sem voltunk jobbak. Emlékezzél csak a régi jó időkre, mikor még te is szerelmes leveleket írtál.

JANOS: Eh! Már megint e gyerekes léhaságokat juttatod eszembe...

IDA: Az is léhaság, — ugy-e János — hogy valaha én is fiatal voltam? (sóhajtván) Mindketten fiatalok és szerelmesek...

JANOS (kitörve): Az ég szerelmére, elég már! (Egy hanggal lejjebb) Egyéb se kell, mint az, hogy a gyerekek is meghallják! Hát illik ez hozzánk öregekhez?

IDA: Nem illik... és mégis olyan jól esne ez örökös pattogás helyett egy-egy jó szó, onnan a szívedtől hozzám...

JANOS (kitörve): Hallatlan!

IDA (nagyon szomorúan): Hallatlan, mert ugyis hiába. A rossz szokáson megtörik a legjobb akarat. (Ránéz Jánosra, szinte várva, hogy újra rápirítson, de János nem felel; kis szünet; aztán nagyon melegen) Köszönöm, hogy ez egyszer nem torkoltál le... oly jól esik mára csöndességed is... meglásd, megjön majd a többi is... (János mintha újra ki akarna törni; hogy ezt megelőzze, nagyon hirtelen és gyorsan) No nem a gyermekek előtt... Ő előttük maradjunk csak továbbra is kimértek, szigorúak, tökéletesek... De amikor egyedül vagyunk... úgy mint most: miért ne lehetne úgy, mint régen, mikor még mindketten fiatalok voltunk?! (Ránéz; szünet.)

JANOS: Hát mit akarsz?

IDA: Csókolj meg!

JANOS: Pszt! (Az ajkára teszi a mutatóját és lábujjhegyen odalopózik a szobaajtóhoz) Riza itt van a szobában és Jenő bizonyára itt ólálkodik az ablak előtt. (Kínzó

az ablakon.) Nem szeretném, ha valami erkölcstelenségem...

IDA (fájdalmas tiltakozással): Ez erkölcstelenség?

JANOS: Amilyenre most te vágyol: az! De hát nem akarom rontani a kedved. (Odaáll a munkaasztalhoz) De gyorsan!

IDA (ki eközben egy szomorú könnyet törölt ki a szeméből; most már nagyon hidegen): Köszönöm ... igazad van... itt az ideje, hogy lemondjunk minden erkölcstelenségről.

JANOS (kapva a szón): Helyes... én már ezt régen bejártam. És elhíheted nekem, ha az utcán megyek és szoknyasuhogást hallok...

IDA (kézimunkázik; munkájáról nem tekint fel): Csak a sikkes hölgyek szoknyája suhog...

JANOS (meghökkenve): Hát persze... a tied nem suhog.

IDA: Riza lángunké sem, pedig a kis fruska be nagyon szeretné...

JANOS: Ne is suhogjon... Ez a suhogás az erkölcstelenség előszele, ettől vadulnak a férfiak!

IDA (hirtelen ránéz): Hát ezt honnan tudod?

JANOS (habozva): Honnan...?... én?... hát valahol olvastam.

IDA: Szerelmi regényben... mi?

JANOS: Nem regényben olvastam... de hát ez ugyanis mellékes.

IDA: Gondolod?

JANOS (bizonytalanul): Igen... (hirtelen nagyon gyorsan) Én csak említettem a női szoknyasuhogást, mert még ez se juttat sohasem eszembe nemtelen gondolatokat.

IDA (nagy nyomatékkal): Nem is volna méltó hozzád!

JANOS (nagyot nyel): Látod, édes Ida, most igazat mondtál! (Szünet.) Pedig néha, a tanítványaimnál, szóba kell állnom nagyon szép asszonyokkal is, de akármilyen szépek...

IDA (sóhajtva): Fiatalok és gondtalanok... Ez a kettő együtt a legjobb szépítő szer... valaha én is ilyen voltam...

JANOS: Ecsüfetszavamra, akkor te voltál a legszebb!...

De ha már enyék vége van... azért ne bándd! Ma más a tartalma az életednek. Kötelességeid vannak.

IDA (szomorúan): Kötelesség! Csufabb szó nincs a világon. Megöli lelkünkét, eltemeti emlékeinket...

JANOS: Az én kötelességem nem öli meg a lelkemet... az én kötelességem: a hivatásom. Lélekemelőbb hivatást el se tudnék képzelni, mint e város gyermekeinek a nevelését...

IDA: Kemény vasfegyvellemmel és még keményebb nádpálcával!

JANOS (a karját összekulcsolja, metsző édességgel): Ida! Mondd: panaszkodott tán neked valaha valaki, hogy én gyerekkorában a hátán végigvertem?

IDA: Nem. A volt tanítványaid, az alispántól az adóvégrehajtóig, sokkal magasabban vannak, semhogy hozzám leereszkedjenek és előttem panaszkodjanak. De ha maradt valami kellemetlen emlék bennük, ezt, édes János, neked száz lüszurással visszafizethetik. Hiszen nem kell egyéb, mint csak egyetlenegyszer elfelejtsenek neked köszönni...

JANOS (kitorve): Ezt nem lehet elfelejteni! Mert nem felejtenek el a szép asszonyoknak köszönni?

IDA: Mert a szoknyájuk már messziről suhog...

JANOS (hirtelen megakad, de aztán mintha nem hallotta volna): Hát szabad velem szemben ezt a kalapbillentést csak úgy egyszerűen mellőzni? Hiszen én nemcsak ütöttem őket, én tanítottam is őket.

IDA: És még sem a tanító fontos, hanem az iskola. És ez megvolna te nélkülöd is. Legfeljebb más tanítana. Tán nem oly energikusan, de azért valószínűleg ép oly eredménnyel...

JANOS: Ohó! Az eredményben én vagyok az első. Nálam az év végén soha sincs rossz tanuló!

JENŐ (kivülről megzörgeti az egyik ablakot és bekiált): Riza! Siess! Jönnek a lovasok!

IDA: És Biró Katica?

JANOS: Az kivétel. De miért emlited ép Biró Katát?

IDA: Mert ép most lovagol arra.

RIZA (megjelenik a baloldali ajtón és átfut a szobán a jobboldali ajtó felé).

JANOS: Hova?

RIZA (az ajtónál egy pillanatra visszafordul): Megnézem a Katicát! (Sarkon fordul és kiszalad.)

JANOS (utána klájt): Gyere vissza!... Mit nézel azon a rossz tanulón? (Idához) Hát akkor csoda, ha ez a lány romlik...? Ilyen izlés!

IDA (mosolyogva): Sőt nagyon jó izlése van. Galambszeginé Biró Katica nemcsak a leggazdagabb asszony, hanem a legszebb és legsikkesebb asszony...

JANOS: Mit használ szegénynek, ha olyan buta...

IDA: Dehogyan buta...

JANOS: Sohase tudta a leckéjét...

IDA: És ez a fokmérője az okosságnak? Te, kedves János, mindig tudtad a leckét, de azért kívülled is vannak még okos emberek a világon. Például Katica, ki olyan okosan ment férjhez.

JANOS: Ez az egy, amihez értett, hiszen mindig táncon, fiatal emberen, léhaságon járt az esze...

IDA (sóhajtva): Bár csak a mi Rizánk is ilyen okosan léha volna! Mindenesetre nem árt, ha minél többet van Katica társaságában. Ez az édes teremtés olyan jó hozzá. Szívesen látja magánál, becézi, szereti, könyveket ad kölcsön neki...

JANOS: Micsoda...? Hát ezt a szerelmes regényt is ő tőle kapta?

IDA: Igen.

JANOS: Hát ez a Kata a Riza megrontója?

IDA (bosszankodva): Mért nem mindjárt Káti?... Nem a cseléded, hogy Katának nevezd!

JANOS: Mért...? Ez a becsületes neve. A keresztlevelében így van.

IDA: De senki sem hívja így...

JANOS: Bánom is én! Én a tanítója voltam és nem az udvarlója! Azt meg nem éri, hogy én Katának, Katóknak, vagy pláne Katicának hívjam.

(Kint éktelen, folyton közeledő sirás hallatszik.)

IDA (ijedten feláll): Istenem!... Ez a Jenő hangja!...
Mi történt? (Az ajtóhoz szalad.)

JANOS: Bizonyosan valami huncutságon rajtavesztett...

IDA (eközben felrántja az ajtót, melyen folytonos sirás közepette betámolyog Jenő. Utána Riza).

János, Ida, Riza, Jenő

JANOS: Ne bőgj!

JENŐ (folyton bőgve, az anyja szoknyáját húzogatva):
Anyuskám, rám ütött... úgy fáj...

IDA (ijedten): Hol?

RIZA: Ugy kell neki! Minek ugrált a ló előtt!

JENŐ (folyton bőgve): Hazudsz!

IDA: A Katica...?

JANOS: Biró Kata merte volna?

RIZA: Jól tette... Jenő kezében kő is volt...

JENŐ: Nem igaz!

JANOS: Csend legyen! (Idához) Nos, mit szólsz hozzá,
meg merte ütni a fiunkat, a mi fiunkat ez a Kata... Par-
don: a te kedves Katicád!

IDA: Hallottad, hogy a lova előtt ugrált.

JANOS: Akármif tett, neki nincs joga megütni!

JENŐ (hangosabb jajgatással): Édesapám, úgy sajog a
karom!

JANOS: Ne bőgj, mert rád ütök!

IDA (szelid gunnyal): Te is ráütsz... szép.

JANOS: Nekem szabad! Mert én apja és tanítója vagyok.

IDA: De hátha nem ismerte meg a fiunkat?

JANOS: Akkor is láthatta róla, hogy uri gyerek! (Oda-
megy a ruhafogashoz.)

IDA: Hova mész ilyen korán?

JANOS: A Katához! Megleckéztetem... tudom Istenem!

IDA: Elkései az iskolából.

JANOS (megnézi az óráját): Van még egy félórám. Onnét egyenesen az iskolába megyek. Jenő!

JENŐ (újra kezdi a sírást): Édesapám. — Ugy megöltött, pedig uri gyerek vagyok. Rám csak édesapámnak szabad ütni!

JANOS: A nádpálcát...

JENŐ (nagyot sikoltva): Ne bántson!

JANOS (mosolyogva folytatja): ...hozd majd el az iskolába.

JENŐ (félíg nevetve, félíg sírva): I... igen... igen. (Abba hagyja a sírást, a nádpálcát felkapja és nagyokat suhogtat a levegőben.)

RIZA: Maradj veszteg! Még kiütöd a szememet... (El akarja venni tőle a pálcát.)

IDA: Hát érdemes ezért a vásott fluért?

JANOS: Nem miatta, hanem én miattam érdemes... Aztán meg a Riza miatt is... Ez nem mehet így tovább!

IDA (ijedten): Csak nem akarod Rizát eltiltani tőle?

JANOS: Most nem érek rá veled tárgyalni! (Leveti a házikabátját.)

IDA: Várj! Kiadom a szalónkabátot... (Kinyitja a ruhaszekrényt.)

JANOS (mogorván): Minek?

IDA: Mert Katicához ebben a kopott kabátban be sem eresztenek. (Kiveszi a kabátot.)

JANOS: Azt szeretném látni!

IDA (miközben a szalónkabátot Jánosra rásegíti): Azóta, hogy utoljára náluk voltál, új cselédek vannak. Az inasoknak a kopottságoddal nem imponálsz.

JANOS (kelletlenül magára huzva a szalónkabátot, belenyúl a zsebébe, kihuz egy már használt zsebkendőt).

IDA: Adok tisztát, (Átada a szekrényből egy fehér zsebkendőt.)

JANOS (elteszi a ruhafogasról ép le akarja venni a felöltőjét, mikor)

RIZA (ki az ablak mellett áll; nagy meglepetéssel): Anyuskám... Katica ép most lépett be az udvarra... Ide tart, (Ki akar elébe szaladni.)

JANOS (stentori hangon): Itt maradsz! Menj be a másik szobába!

JENŐ (eközben nagy ijedtséggel beszalad a szomszéd szobába és onnét kiabál): Ne higgyen, édesapám, a Katica néninek... Én nem bántottam...

RIZA: Nem! Látni akarom az aranyost... Anyuskám, a lovagló kosztúm van rajta...

IDA: Majd aztán, Rizám... Előbb öltözzünk át. (Mindketten balfelé mennek.)

JANOS: Mig nem hívlak benneteket, hagyjatok magunkra. Beszélni akarok a fejével!

IDA (milközben az ajtót behuzza): Meg a szemével...

JANOS: Rá se nézek... (Kopogtatás; mogorván) Szabad!

János és Katica

KATICA (kinyitja az ajtót, belép és aztán az ajtót behuzza maga után. Nagyon szép és vidám asszony. Elegáns lovagló ruha van rajta. Kezében lovagló pálca. Kissé féltéken és elfogódva áll meg a küszöbnél): Jó napot, tanító ur!

JANOS (nagyon komoran, másfelé tekintve): Nincs jó napom, Kata! Ami volt, azt ugyancsak elrontotta! (Rámutat a karosszékre, de még mindig nem néz rá.)

KATICA (nem ül le, hanem továbbra is a küszöb mellett állva marad): Kérem, ép azért jöttem, hogy mindent jóvátegyek. A lovászom említette, hogy a Jenőke volt...

JANOS: Akire rávágott... az én fiam... a volt tanítójának a fia! (Még mindig nem néz rá.)

KATICA: Bocsásson meg, kedves tanító ur, de nem tudtam, hogy ő volt. Már olyan régen nem láttam, pedig gyakran kértem Rizácskát, hogy hozza el hozzám... (Nagyon

kedvesen) De a maga kedves, bájos kis lányához igazán gratulálok, tanító ur!

JÁNOS: Mielőtt Riza lányomról, erkölceiről... érti, Kata: nem a szépségéről, hanem az erkölceiről, aggodalmairól és a rossz példáról beszélnék...

KATICA (eközben vidám nevetéssel befogja a füleit): Juj!... Tanító ur még mindig a régi!...

JÁNOS: Elég baj, Kata, hogy maga is a régi. Heveskedését is rakoncátlan természetének tulajdonítom. Itt volna már a legfőbb ideje, hogy gyerekes pajkosságairól leszokjon! (Fel-alá járkal.)

KATICA (eltitkolt mosollyal): Köszönöm a leckét, tanító ur. Megérdemlem, de tessék elhinni, nagyon hirtelen történt. Jenőke a lovam előtt ugrándozott...

JÁNOS (nagyon hirtelen): Az is csirkefogó!

KATICA (mosolyogva): Az sem az, tanító ur!... De hát a lovam nyugtalanodni és horkantani kezdett...

JÁNOS: A fiam azt mondta, hogy csak nézte magát... (Kitörve) De mi az istencsudát néz magán? (Ránéz.)

KATICA (észrevéve, hogy János rajta felejtette a tekintetét; kacéran mosolyogva): Azt, amit más... De ha csak bámészkodott volna...

JÁNOS (folyton ránéz): A fiam nem bámészkodik...

KATICA (mosolyogva, célzással): A fia nem... (Szünet.) Mondom: ha csak bámészkodott volna, azt se én, se a lovam nem bánta volna... Ehhez már mindketten hozzászoktunk, mert tudja, kedves tanító ur, ebben a kis városban minden ember bámészkodik...

JÁNOS (észretér, hirtelen másfelé tekint): Ne panaszkodjék azon, ami magának jól esik...

KATICA: Ez nem jól esik...

JÁNOS: Micsoda?

KATICA: Hogy nem néz a szemembe...

JÁNOS (kitörve): Kata! Velem ne kacérkodjék! (Ránéz, halkabban) Velem ne kacérkodjék.

KATICA: Nem. Csak szeretem, ha szemembe néznek...

Mondom: Jenőke kissé többet ugrándozott a kelleténél és ép a lovam lábai előtt. Rászólni már időm se volt. Megingtam a nyeregben és hogy le ne essek, a pálcámmal kellett eltávolítanom... És mégis annyira hánt heveskedésem, hogy ki sem mondhatom. De most itt vagyok, hogy kiengeszteljem és megkérdjem tőle: milyen játékszert vegyek neki...

JANOS: Semmi szükség fájdalomdíjra!

KATICA: Fájdalomdíjra...? Játékszert csak vehetek a fiának?

JANOS: Hogy vérszemet kapjon az a gaz semmirekellő és legközelebb újra a lova elé szaladjon?

KATICA: Ugyan... Jenőke nem rossz gyerek. Most is csak örömeiben ugrált, mert nőt látott lovagolni.

JANOS: Hát szabad egy uri gyerekeknek az utcán ugrálni?

KATICA: Ezért szegényke már megbűnhődött... Ugye nagyon megütöttem?

JANOS: Jobban is rávágthatott volna!

KATICA: Tessék?

JANOS (észretér): Ugy értem, Kata, ha már egyszer ráütött, hát jobban is rávágthatott volna... Nekem nem is az fáj...

KATICA: Tudom... az csak a Jenőkének fáj...

JANOS (hogy zavarát elleplezze, erősen pattogva): ...hanem az, hogy egy volt tanítványom merte a kezét az én fiamra emelni...

KATICA (kérlelve): De tanító ur!

JANOS: Kérem. Most én beszélek. De ha csak ez volna az ön rovásán...

KATICA (tetelett ijedtséggel): Jesszusom... más is?

JANOS: Igen... Kata... ne nevéssen! Tudja meg, hogy Riza lányomra nagyon rossz hatással vannak az ön léha erkölcei...

KATICA: Ez már sok a jóból, tanító ur!... Az én léha erkölceim... mondja: miért sérteget engem?

JANOS: Mert megérdemli... (Farkasszemet néznek.) Erkölcsstelen és szemérmetlen regényeket kölcsönözget neki...

KATICA: Pardon! Ebből csak az igaz, hogy irodalmi nívón álló regényeket küldök neki... Hát ez olyan nagy bűn...? (Türelmét veszítve.) De maga még mindig úgy beszél velem, mintha a tanítványa volnék... Ez még se járja!

JANOS (meghökkenve): Kérem... kérem... De azt csak nem tagadja, Kata, hogy — az ön alszoknyája is suhog... Ne feleljen, kérem... Ha tagadja, úgy se hiszem el... hanem menjen... tegyen egy pár lépést... mondom: tegyen egy pár lépést.

KATICA (ránéz, elkacagja magát és aztán szoknyáját sikkesen összefogva, Jánost körbe járja).

JANOS (diadalmasan): Ugy-e suhog? (Ránéz Katica lábaira éhes férfivággal.) Hogy suhog... nagyon suhog...

KATICA (vidám kacagással): Hogy ne suhogna... a zsuponom selyemből van... De mit bántja ez a tanító urat?

JANOS (egyszerre észretér): Hogy ne igen suhogtassa Riza előtt...

KATICA (gunyos kacagással): Inkább maga előtt, ugy-e kedvesem? (Ujra felfogja a ruhát és körbe járja Jánost.)

JANOS (hirtelen befogja a füleit, de szeméit annál jobban kimereszti Katica lábaira): Én előttem hiába suhogtatja. (Bármennyire szeretné Katica lábait tovább bámulni, erőt vesz magán és elfordul. Nagyon látározatlanul) Most pedig megtiltom... érti Kata: megtiltom, hogy tovább is rontsa Riza erkölcsét...

KATICA (hirtelen eléje kerül): És a maga erkölcsét?

JANOS (nem bír soká a szemébe nézni; elfordul): Az enyémet... maga, Kata...? Soha... Kata... soha!

KATICA (kacagva): Én soha?! (Odalép az ablakhoz és lovaglő pálcájával kilöki az ablaktáblákat. Ragyogó fényözön árad be, mely fényes világossággal elönti az egész szobát.)

JANOS (hirtelen megfordul és alig tud betelni Katica nézésével, aki a ragyogó tavaszi napsugárban hódítóan bájos jelenség; egészen más hangon): Mit csinál...?

KATICA (kacagva): Már mint a léha Kata? Kicsit elrontja a maga erkölcsét...

JÁNOS (nagyon bizonytalanul): Mondtam már: soha... remélem, elhiszi, Katinka?

KATICA (pajkosan kacag): Hogyne... hiszen a buta és rossz tanuló Katának mindent el kell hinnie, amit a tanító bácsi mond. (Közben leül a karosszékre, az asztal mellé. Minden mozdulatából látszik, hogy most már kacérságának minden hódító fegyverével harcba száll. Jobb lábát a balon átveti és lovagló páncájával ütögeti a lábát; közben szemét le nem veszi a tanítóról, ki láthatólag nagy zavarban van. Közben kivész a zsebéből egy ezüst cigaretta-tárcát, kinyitja és megkínálja cigarettával Jánost.)

JÁNOS (miközben leül Katicával szemközt): Köszönöm, Katinka... nem dohányzom,

KATICA: Pedig nagyon gyöngé... (Kivész egyet és a fogai közé dugja.) No gyújtson rá... az én kedvemért.

JÁNOS (zavartan mosolyogva kivész egy cigarettát; a gyufatartón meggyújt egy szálát, udvariasan Katicának nyújtja. Katica cigarettája ég, de János gyakorlatlan dohányos léteére nem tudja már a cigarettáját ugyanavval a gyufával meggyújtani. Fél, hogy megég az ujjá, Katica kacagása közben eldobja. Aztán új gyufára akar gyújtani.)

KATICA: Hagyja csak. Itt az én tüzem. (Feláll és áthajol az asztalon. János feléje hajlik. Egy pillanatra szemelk egymásba fonódnak. Aztán János kinosan egyet-egyet szippant. Végre ég a cigarettája. Leülnek. János zsebkendőjével a homlokát törli.)

JÁNOS: Köszönöm Katóka!... (Krákog)

KATICA: Katának még hálás lesz a tanító bácsi, hogy megtanítja cigarettázni.

JÁNOS (nagy köhögés közben): Hogyne... hogyne... már izlik is.

KATICA: Hát csak szívja, hogy el ne aludjék... (körülnéz.) Bizony jól esik, hogy ebben a kis szobában, ahol életem legkeservesebb óráit töltöttem, én is taníthatom va-

lamire a tanító bácsit... (e közben János kinosan mosolyog, közben nagyokat köhög; Katica erre szigorú arcot ölt) Kérem... ez nem tudás... ha tovább így folytatja: szekundát kap és meg kell ismételnie a leckét. (Kinyitja a cigarettatárcát és egy cigarettát az asztalra tesz. Erre János visszafojtja a köhögést és nagy füstkarikát ereszt.) Ez már más! (Elteszi a cigarettát.)

JÁNOS: A tanítási módszeremet — Katóka — ugyan-csak jól megtanulta, ha a magyar nyelvtant és a szám-tant is így tudta volna...

KATICA: Sőt... el se tudtam felejteni, mindazt a haszontalan lim-lomot, amivel egykor tele tömte a fejemet. (A továbbiak alatt nem néz Jánosra.) Életem egyetlen csalódását is ép a magyar nyelvtannak, illetőleg magának köszönhetem... (Eközben János két könyökére támasztva a fejét, titkon leejtja a cigarettát és a lábával eltiporja. Katica hirtelen odanéz és észreveszi, hogy János az asztal alá néz.) Barátom! Most ne puskázza a leckét az asztal alatt. Ide figyeljen! Miről magyaráztam?

JÁNOS (összerezzen és aztán úgy ül, mint egy szepegő diák): Nyelvtani csalódásról kérem szépen...

KATICA: Csak a szerelemben lehet csalódnia... de ezt még maga nem érti — fiam... De most aztán ide figyeljen!... Mikor Pestre költözködtünk, legelső dolgom volt, hogy a házberendezéshez házi poétát is beszerezzek. Ez most ott a bonton... A legjobb barátnémé mindjárt megtetszett. Képezze... a gyerekek gyönyörű fekete szeműek voltak és érthetetlen versei... Nemsokára csak hozzám írta a »stan-cáit«. Az egyiknek az volt a címe »A gazdag koldus.«

JÁNOS: Érdekes... nagyon érdekes...

KATICA: Persze, hogy az, mert a szegény fiú csak azért volt gazdag, mert én egyszer kézcsokra nyújtottam a kezem.

JÁNOS (ránéz Katica kezére): Oh Katóka... boldogság ilyen fehér, szép kezet megcsókolni...

KATICA (ledugja a kezét az asztal alá): Csevegjünk

most csak a versről kedvesem. A kis poéta várta a dicséretemet. Ha azt mondom, hogy szép, hangulatos, elkábitó, mámorító, transponált, dimensiós, hogy komolyan érthetetlen: evvel csak ismétlem a barátai ujjongását, pedig én eredeti, nagyon eredeti akartam lenni és ezért azt mondtam neki: Kedves Mester! Tudja: mi tetszett legjobban a maga versében...? A címe...

JANOS: A címe?

KATICA: Igen, mert »A gazdag koldus«-ban nincsen se alany, se állítmány, de van benne két módhatározó...

JANOS: Kérem... ez szekunda... Alany van benne, a »gazdag« és a »koldus« pedig nem módhatározó, hanem jelző...

KATICA: Az ördög vigye el a módhatározót, jelzőt, meg a többi nyelvtani csodát! Ha látta volna az én dus fürtű szegény poétámat! Még a haja is le volt forrázva. Alig tudta elhebegni, hogy ő nem is tudta, hogy nincsen benne alany és állítmány...

JANOS: Csak — állítmány...

KATICA (folytatva): Ő egyáltalán nem is tudja, hogy van-e a többi költeményeiben alany és állítmány...

JANOS: És ez az ur még verseket mer írni?

KATICA: De mennyire, csakhogy ez után már nem hozám, hanem újra a barátémhoz, az én legjobb barátémhoz... Hogy kissé feledjek, azóta sokat olvasok, de most már soha sem keresem a módhatározót...

JANOS: Pedig ezt még mindig nem tudja...

KATICA (folytatva): Sem a tőmondatot, sem az egyszerű bővített mondatot és elhíheti kedvesem: azóta jobban értem, mit olvasok. (Szünet.)

JANOS: De számolni még mindig nem szeret, Katóka?

KATICA: Nem. De ennek is maga az oka! Brr! Az a sok kiállhatatlan számláló, nevező, tizedestört... Elhíheti nekem, hogy az előbbiekkal soha sem találkoztam az életben; az utóbbival is csak akkor, ha a szakácsnének pénzt adok a konyhában.

JANOS (csodálkozva): A törtek közül a tizedessel és ép a konyhában?

KATICA: Igen... Bár igaza lehet, hogy ez se igazi tizedes... inkább: káplár, mert — baka...

JANOS (megfenyegeti tréfásan az ujjával): Katóka! Ez rossz...

KATICA (vállat vonva): Meglehet... a szakácsné ugyan azt mondja, hogy jó...

JANOS: Mondja csak édes Katóka: mennyi konyhapénzt szokott adni a szakácsnénak?

KATICA: Tudom is én... ahogy jön... egyszer 20, más-kor 40 koronát... De mért kérdi?

JANOS: Hogy bizonyítsam: mégis van valami jó, amit tőlem tanult...

KATICA (nagy meglepetéssel): Magától?... És mi az?

JANOS: Hogy nem forintokban, hanem koronákban szá-mít,

KATICA: Ne higgye. Én ezt egy csinos és udvarias ke-reskedőségédnek köszönhetem. Mikor előttem valakit kiszol-gált, tisztán hallottam, hogy forintokban beszélt. Aztán mi-kor rám került a sor, az árat már koronában mondta. Meg-kérdeztem: miért tesz velem kivételt? Udvariasan mosoly-gott és aztán a fülemhez hajolva ezt sugta: — Nagyságos asszonyom annyira fiatal, hogy bizonyára már a korona-érában született. (Hirtelen fölkel az asztaltól.) Azóta nem is tudom, mi a forint... (Szünet.)

JANOS (mosolyogva): De én tudom ám, hogy Katóka mikor született.

KATICA: És ha tudja...? (Odalép az ablakhoz.) Én ta-vaszkor születtem és ime még most is tavasz van. (Mély lélegzetvétellel szívja magába az ablakon beáradó tavasz-i fuvallmat.)

JANOS (közeledik hozzája): No végre... legalább a ter-mészetrájsot szereti...

KATICA: Csak a természetet... maga oktondi... Vagy beszélt maga valaha természetrajz órán a tavaszról...?

JANOS (halkan): A tavaszról...?

KATICA: Igen. (Megragadja a tanító karját és odahuzza maga mellé.) Ime itt van pompázó ragyogásában, de maga még mindig nem látja és nem érzi. (Egészen közel hajol hozzá.) Pedig csak a kezünket kell kinyujtanunk oda, hol fakad, zsendül és bimbózik az ifjuság, a tavasz, a szerelem... és nyílik az akácvirág. (Leszakít az akácfáról virágot és azt szórakozottan kezdi tépdetni.)

JANOS (ki nagy lélekzetvétellel, szinte lílegve habzsolja Katica szavait, a »szerelem« szónál láthatólag összerезzen, aztán egészen Katica mellé hajol és forró, belső tüzzel): Köszönöm édes, szép Katóka, hogy megtanított a tavasz szépségére... köszönöm... (száraz köhögéssel) ...ez...ez ...Igen úgy van, igaza van... a tavasz a szerelem... (hogyzavarát elleplezze: ravaszul mosolyog) De azt már én is tudom, hogy mi az akácvirág? (Leszakít az akácfáról egy galyat és leül egy székre.)

KATICA (hangosan felkacag): Tán egyest akar a természetrajzból? Le akarja darálni, hogy az akácvirágnak hány a porzója, mennyi a kocsánya? Mert azt csak nem tudja, hogy ebbe bele lehet harapni, annyira édes? (Közben egy virágocska leveleit leszaggatva, a törzsébe beleharap.)

JANOS (őszinte csudálkozással): Ezt igazán nem tudtam.

KATICA: Nem is tanított maga soha olyat, ami édes...

JANOS (fejét hirtelen mellére szegzi, aztán nagyon szomoruan): Hogyan is taníthattam volna, hiszen mind e mai napig én magam sem tudtam; mi az, hogy édes...?

KATICA (egy pillanatra meghatottan mosolyog, aztán hátra üti Jánost): Hát mit tud tanítóbácsi?

JANOS (főleszmél): Én... én is tudok valamit. (Groteszk mosollyal) Tudom, hogy az akácvirág a szerelmesek jóvendőmondója... Kérem... akinek már nagy lánya van: ezt is tudja. (Letép egy ágat és annak leveleit a »szeret — nem szeret« játék szabályai szerint tépdeti; halkan, nagyon

groteszküi és láthatólag drukkolva, hogy mi lesz az eredmény) — Szeret... nem szeret ... szeret ... nem szeret...

KATICA (fölébe hajol és halkán a fülébe sugva, folytatja): — Tiszta szívből ... igazán.

JÁNOS (folyton tépdésve a leveleket): — Szeret ... nem szeret (a végén páratlan levél maradt; hirtelen görcsös vonaglással leszakítja és nagyon szomoruan.) Későn... (Maga elé mered.)

KATICA (meghatva néz reá. János ráveti a szeméit és reszkető karjait nagy izgatottság közepette feléje nyújtja. Katica kisiklik ölelő karjaiból, kacagó trillába kezd és János orrát meglegyinti az akácvirággal): Maga kis csintalan...

JÁNOS (nagyon zavartan): Csak a virágot akartam... olyan jó illata van.

KATICA: Meghiszem azt. (Leszakít belőle és János gomblyukába tüzi. Közben János mindenáron meg akarja csókolni a kezét; de Katica ügyesen kisiklik a kezei közül.) Látja az illat is kellemes és édes... ezt pedig maga is tudja...

JÁNOS (boszankodva, hogy a kézcsók nem sikerült): Hát van orrom...

KATICA (pajkosan): De van ám... és mégse tanított soha róla... (Kis szünet után.) Hja, az iskola mindenre tanít, csak arra nem, ami pedig az életnek szépsége, boldogsága és ifjúsága...

JÁNOS: És mi az?

KATICA: Három varázsigé: a hangulat, a szín és az illat...

JÁNOS (halkán ismétli): A hangulat, a szín és az illat... (Megszagolja a gomblyukba tűzött virágot) ...De én az akácvirág illatot, még az ablaknyitás előtt is éreztem... rögtön mikor Katóka ide belépett.

KATICA: Igen... ez a kedvenc parfümöm. (Főlemeli a lovágó pálcát, melynek gombja parfümös flacon; megnyomja és hirtelen ráhint János ruhájára.)

JANOS (hirtelen felszökik helyéről): Hova gondol, Katica?

KATICA: Hát nem kedveli az ákácillatot?

JANOS (nagyon zavartan): Igen... sőt tavaszi színekben, szerelmi hangulatban nagyon... nagyon. Milyen kár, hogy hamar elpárolog. (Egy ötlettől megragadva, előrántja zsebkendőjét) Ide is!

KATICA (ráhínt a zsebkendőre).

JANOS: Köszönöm... nagyon köszönöm... Ugy-e, egy cseppnek illata is soká eltart?

KATICA: Hetekig...

JANOS (nagyon boldogan): Hetekig... köszönöm. (Nagy gondal rakja össze a zsebkendőt, vigyáz, hogy ránc ne maradjon és aztán gondal elteszi.)

KATICA (mosolyogva): Pedig kedves tanító bácsi, valaha ki nem állotta a parfümöt. Emlékezem, tanítvány koromban, pedig akkor is ákácillat volt a kedvenc illatszerem... (körülnéz a szobában és meglátja a szekrényhez támasztott nádpálcát) de nini, még mindig itt van ez az aljas kinzó szerszám! (Kezébe kapja és ráüt a tanító vállára) Bizony kedvesem, mert egyszer nagyon be voltam parfümözve, evvel vágott rám... de nagyon... úgy hogy nyoma maradt... és képzelje: ez a nyom örökre elcsufította a dekoltazsomat.

JANOS (mohón): A dekoltazsát?

KATICA: Igen. (Kacéran) Vagy tán a tanító bácsi nem is tudja, mi az a dekoltazs?

JANOS: Én ne tudnám... Mikor a nők bálí ruhában felül egészen mesztelenek.

KATICA (rávág a pálcával): Szentelen. Ugy kell mondani: a hölgyek nyaka, válla, keble fedetlen...

JANOS (nagyot nyel): Szép lehet... De hogy a magáé nem... hogy az ütésemmel fönkretettem... annak csak most örülök igazán...

KATICA: Ejnye... mért?

JANOS (mereven a szemébe néz, elfojtott szenvedély-

(lyel): Mert nemcsak én nem láthatom, hanem más se láthatja...

KATICA: Tanító bácsi máris féltékeny... kissé korán... és aztán nem egészen így van: a toalettjeimet úgy készítetem, hogy csipkével, szalaggal azt a helyet befedetem...

JANOS: Hát olyan csunya?

KATICA: Nem... csak megvan a nyoma.

JANOS (folyton nagyobb izgalommal; szaggatott hangon beszél): Vörös?

KATICA: Nem... fehér... fehérebb mint a karom.

JANOS (Katica karja után kap mohó vággyal, de Katica eltuzza): Fhérebb?... ugyan... hogyan... (Katica kezeire kidülledt tekintettel néz.) A maga szép keze, karja nagyon fehér, hófehér...

KATICA (mosolyogva): Elég fehér...

JANOS (most már a férfivágy tüzeiben, alig tudja mit beszél): Meg gömbölyű... rózsás, formás... sima, bársony puha... (Katica mosolygós arcára téved tekintete, hirtelen) Nem — Katóka — a folt nem fehérebb...

KATICA: De ha mondom...

JANOS: Nem... mert az vörös, csunyán vörös...

KATICA: És ha még sem vörös?

JANOS: Akkor... (megakad. Kinos szünet; aztán zavart mosolylyal kivágja magát) nem botlítás... nem én vagyok az okozója... természetes, hogy nem én vagyok... Katóka... Mondja: Hol van a nyoma?

KATICA (a jobb felső karjára mutat):Itt!

JANOS: Megláthatnám...?

KATICA (megfenyegeti az ujjával): Tanító bácsi, nem szabad rossznak lenni...

JANOS (zavartan): Nem... isten bizony nem... De a bálokban, azoknak, szabad... mi?

KATICA: Az más... (szemébe néz) Aztán mért akarja látni...? De igazat mondjon tanító bácsi...?

JANOS (a legnagyobb izgalommal): Hogy vörös-e?...

(Türtőztetve magát) Ha fehér... akkor nem bötütés... a gazság akkor nem az én lélkemen szárad...

KATICA (mosolyogva): Csak ezért...?

JANOS (rekedten hörögve): Igen... mutassa Katókám... mutassa...

KATICA (kacér mosollyal): Ha csak ezért, akkor megmutatom. (Lassan fölkezdí túrni a jobb kar ujját, egész a vállig feltúrta és rámutat a kar felső részére.)

JANOS (ki eddig alig birt éhes vágyának parancsolni, most mohón, kidülledt szemekkel megragadja Katica karját és hirtelen rátapad egy hosszú, vonagló, szenvedélyes csókkal oda, ahova Katica mutat.)

KATICA (halk, ijedt sikoltással): Megörült?... Ereszsen!... (Ki akarja szabadítani a karját, de János vasmarokkal tartja és csókolja ott, ahol éri le egészen a kézcsuklóig.)

JANOS (lihegve, egész testében megreszketve, ujjaival végig simítja kéjes borzongással Katica kezeit, miközben Katica bosszus idegességgel lerángatja karjára a ruhát, János még egy tüzes csókot nyom a kezére, aztán lerogy a karosszékbe. Kinos szünet néhány pillanatig. Aztán elfojtott, szaggatott zihálással): Csak az ütés helyét akartam... De bennem már előbb pezsgett, forrt és száguldott a vér... Akácvirág tikkadt illata eltemette az eszemet... Mámoros tavaszi hangulatnak tüzes színei szikrázva, tülekedve keringtek bennem... velem... ellenem és aztán vad vágygyal csókoltam, asszonyi vállat, asszonyi kart... (Nagy, siró szomorúsággal) Én úgy se csókoltam még soha fiatal, fehér, formás, meztelen vállat, meztelen kart...

KATICA (lábával dobbant): Csend! (Szünet. Nagyon halkan.) És a felesége...?

JANOS: Eh!... Mért említi épen most azt a szegény, szürke, elfáradt öreg asszonyt?

KATICA: Tanító ur szégyelje magát!

JANOS: Katicám... édes... tudom, hogy nyomorult vagyok... de még — férfi vagyok! (Maga elé mired.)

KATICA (a szék karfájára ülve, kacéran ráhajol, hajával érintve János arcát): Ép ezért ne Rizácska erkölcsét féltse tőlem, hanem a magáét tanító bácsi. (Kedves mozdulattal a kezét nyújtja.)

JÁNOS (hódolattal megcsókolja a kezét, nagyon zavar-tan): A tavasz... higgye el ékes Katica, ennek csak a ta-vasz az oka...

KATICA (mosolyogva): Igen... a tavasz... ép ezért — csukja be kérem az ablakot.

JÁNOS: Minek?... Hiszen olyan jól esik a tüzes, forró fejemnek ez a friss tavaszi levegő.

KATICA (nagy nyomatékkal): Ép azért... (Zaj a szom-széd szobából). János és Katica rendbe szedik magukat.)

János, Katica, Ida, Riza, később Jenő

IDA (kinyitja a baloldali ajtót, belép; utána Riza ke-zében a regénnyel. Mindketten ünneplőbe vannak öltözve. Jenő szepegve be-bekandikál az ajtón): Bocsánat, de a fér-jemnek már az iskolába kell mennie.

JÁNOS (megnézi óráját): 10 perc múlva 2 óra.

KATICA (közben derült vidámsággal kezét fogott Idá-val és megcsókolta Rizát. A bekandikáló Jenő felé megy, de az beszalad előle, ő utána.)

JÁNOS: Jobban rá kellett volna vágnia!

IDA: Mért?

JÁNOS: Kővel dobálta meg a lovat...

IDA: A rossz gyerek...

KATICA (kézen fogva Jenőt, kijön vele a szobából):
Ne bántsák. Mi már kibékültünk.

JENŐ: De lovas katonát is!

JÁNOS: Csókolsz kezét, te haszontalan lurkó!

JENŐ: Azután... Katica néni... kocsit is... lovat is?

KATICA (mosolyogva): Azt is!

JENŐ: Ide a kezét! (Mefogja Katica kezét, ki e közben Jánossal halkán beszélget és egy cuppanós csókot nyom rá és trillázva Rizához szalad.)

IDA (ki éber figyelemmel kíséri Katica és János halk beszédjét): János...

JANOS (föltrezen): Tessék...?

IDA: Katica szives lesz kissé elfordulni, hogy levet-hessed a szalonkabátot.

KATICA: Kérem, én már ugy is távozni akarok.

JANOS (hevesen): Maradjon kérem. Haza kísérem. (Katica mosolyogva elfordul és odamegy Rizához. János e közben már-már leveti a szalonkabátot, mikor megüti orrát a kabátból kiáradó parfüm; mély lélegzettel magába szivja, majd a zsebkendőjét is előveszi és annak illatát is magába szivja. De mikor észreveszi, hogy Ida folyton kémleli, láthatólag összerezen, de aztán nyugodt, természetes hangon) Nem vetem le... ez melegebb... nem kell leg-alább felöltöt huznom. (Odamegy Katicához és Rizához, közben még vidám kedvvel meg-megszagolja a gomblyukba tűzött virágot.)

KATICA (eközben Rizával halkán beszélgetett. Meglátja János közeledését, félhangosan): No majd meglátja, Rizácska...

RIZA (fejét rázza): Lehetetlen... Jobb, ha nem is szól neki.

KATICA (mosolyog, nem felel; aztán a hozzájuk érkező Jánoshoz): Ezt a könyvet is én küldtem... Rizácska bátran elolvashatja, az én felelősségemre...

JANOS: Ugy... akkor csak olvasd, lányom... hálásan köszönöm, kedves Katica...

RIZA (nagy örömmel): Édes... (Megcsókolja Katicát, ki Jánossal újra halkán beszélget.)

IDA (aki tovább is aggodalmasan figyeli Jánost és Katicát, eközben Jenőnek halkán sug valamit, rámutatva a nádpálcára. A »Katica« szóra Ida láthatólag összerezen, elhálón suttogja): Katica...?

JENŐ (eközben a nádpálcát az apjához viszi).

JÁNOS (mikor hozzáér Jenő keze): Mi az? (Meglátja a pálcát, zavartan) Vidd vissza!... Nem kell!

KATICA (elfordul, halkán nevet).

IDA: Nem viszed magaddal? E nélkül még sohasem mentél az iskolába, János?

JÁNOS: De ha mondom, hogy nem kell.

JENŐ (örömeiben ugrál): Ojé! Ez annyi, mint egy lovas katoná! (Mefogja apja kezét és huzni kezd.) Miért nem megyünk már, édesapám?... Ugy szeretek ma iskolába menni...

RIZA: Apa, mondd: miről akarsz ma magyarázni?

JÁNOS (odalép az ablakhoz, de szeméit nem veszi le Katicáról): A tavaszról, édes lányom, az ifju, zsendülő tavaszról...

RIZA (odaszalad hozzá és átöleli): Oh taníts meg engem is a tavasz szépségére, édes, jó apám.

JÁNOS (gyöngéden megsimogatja Riza haját): Hát tudod, édes, kis Rizám: mi a hangulat, a szín és az illat...? (Riza fejével nemet int. János elmerülve magyaráz.)

IDA (eközben a szín elején szemrehányóan Katicához): Mit csinált, Katica, a férjemmel?

KATICA (mosolyogva rámutat Jánosra és Rizára) Tán jobb apát és jobb tanítót.

IDA: De ő nemcsak apa és tanító, hanem férj is, az én rossz, csapodár férjem.

KATICA (vállát vonogatva): Engem ne vádoljon ezért... én erről nem tehetek.

IDA: Istenem... tudom, hogy maga jó... ne neheztesen rám... de édes Katica, én olyan boldogtalan vagyok. (Könnyeit törli.)

KATICA (meghatva): Ne sirjon, kedves tanítóné...

IDA (elkeseredetten): Hát mit csináljak?

KATICA (egy pillanatra gondolkodik, aztán nagyon határozottan): Csukja be az ablakot!

IDA (nagy csudálkozással): Az ablakot...?

KATICA (ujra nagy nyomatékkal): Igen, az ablakot!

És ha az ura velem akarna távozni, hívja vissza! (Kezet fog vele, aztán odalép Rizához, karját karjába ölti és a jobboldali ajtó felé vezet. János követi őket Jenőt kézenfogva. Katica abban a pillanatban nyitja ki a bejárat ajtaját, mikor Ida ép a második ablakot is betette. A szobában homály van, csak a nyitott ajtón át hatol be a tavaszi napsugár és fényözönbe vonja a küszöbnél álló csoportot.)

IDA (eközben a homályos szobában leül a pamlagra és onnét szomorú, halk hangon): János... Jenő kezét se csókol...

JÁNOS (kelletlenül, de mégis parancsolólag): Csókolj kezet!

JENŐ (durcásan bemegy és kezét csókol):

IDA: Jánosom, te se bucsuztál el tőlem. (János meghökken és aztán habozva néz Katicára.)

KATICA (nyomatékkal): Bevárom a tanító urat!

JÁNOS (mohón): Köszönöm... rögtön jövök. (Sebbel-lal bemegy. Katica csak erre várt. Átlépi Rizával a küszöböt és nesztelenül beteszi maga után az ajtót. A szoba homályos. Közben János Idához ért.) Gyorsan... nincs időm... Mi bajod...?

IDA (nagy szomorúsággal): Az én bajom, János...

JÁNOS (eközben megfogja Ida kezét, mintha ajkához akarná vonni, de aztán meggondolja magát, csak kissé megszorítja és elereszti. Ida keze lehanyatlík. János ezután megfogja a türelmetlenségében toporzékoló Jenő kezét és lohol vele az ajtó felé.)

János, Ida, Jenő és Riza

RIZA (épen belép).

JÁNOS (megdöbbenve): Katica...?

RIZA: Elment.

JÁNOS (meginog, rekedten): Merre?

RIZA: Érte jött a kocsí és elhajtattott. (Nyugodtan leül az asztalhoz és fellapozza a könyvet, olvas.)

JANOS (egy pillanatra dermedten áll. Aztán mély sóhajjal összerázkódik.)

IDA (ki feszülten figyel rá): Fázol, János?

JANOS (halkan, nagyon szomorúan): Fázom... óh a csalfa napsugár... (Az ablakra mered) már nincs is itt... eltűnt... olyan korán van és máris este van...

IDA (halkan, önmagában): Este van.

JANOS (odamegy a ruhafogashoz, leveti a szalónkabátot, a virágot kiveszi a gomblyukból): Ez még nem tavasz...

IDA (sohajtvá): Nekünk már sohse lesz tavasz, János...

JANOS (összeborzong. Nem szól semmit. A virágot a földre dobja, rátípor. Nagy sebbel-lobbal ráveszi a másik kabátot, aztán rá a felöltőt. A pálcát a kezébe kapja és a másik pillanatban becsapja Riza orra előtt a könyvet.) Mondtam már, hogy ne olvass! (Riza dühében sírni kezd.)

JENŐ (észrevéve a nádpálcát, ijedten): Édesapám, a tavaszhoz nem kell nádpálca!

JANOS (rávág): Mars! Majd adok én neked tavaszt! (Kivezeti a síró Jenőt és becsapja az ajtót.)

Ida és Riza

IDA (felkel helyéről): Ugy fázom.

RIZA (könnyeit törli): Kinyissam az ablakot?

IDA (eközben a szekrényhez ment és kivett abból egy kis dobozt.) Hagyd, Rizám, én ennél melegszem. (Leül Rizával szemközt. Kis kulcsot vesz elő, mely vékony láncon a keblén csüng és avval kinyitja a dobozt. Elsárgult leveleket vesz ki belőle. Miközben az egyiket olvassa) Miért sírsz, lányom?

RIZA (könnyeit törli): Hogyne sírnék... pedig úgy örültem, hogy apa már nem a régi...

IDA (feltekint az olvasásból; sóhajtva): Bárcsak olyan volna, mint a régi... (Könnyeit törli)

RIZA: Anyuskám, hát te mért sírsz?

IDA (könnyben uszó szemekkel): Apád szerelmes levelei...

RIZA (felpattan, odamegy lábujjhegyen anyja háta mögé, átöleli és félhangosan a levélből olvassa): »Édes, egyetlen szerelmem«... Apa is így kezdte...? (Ida szomorúan bólintgat. Csönd.)

POMPEJI UTOLSÓ ÉJE

EGYFELVONASOS VERSESRAGÉDIA

IRTA HORVÁTH ÁKOS

SZEMÉLYEK

LESBIA
TITUS
LENTULUS
RÓMAI IFJU
MASIK RÓMAI
RÓMAI NŐ
EGY ASSZONY
HIRNÖK
MASIK HIRNÖK
HARMADIK HIRNÖK
ÖREG RÓMAI
EGY LEÁNY
ÖREG EMBER
LEÁNYOK, ASSZONYOK, FÉRFIAK, RABSZOLGÁK

Történik Kr. u. 79-ben

Nyílt csarnok. Virágfüzérékkel díszített oszlopok között a tenger és a háborgó Vezuv látszik. — Este. A természet fáklyák világítják be. Mámoros nők és férfiak hevernek szerteszét a nyugágyakon. Rabszolgák virágokat szórnak szőnyegre. — Lebia, ébenfekete haju, fiatal, karcsu lány, az egyik oszlophoz dőlve az öblöt és a lángoló hegyet nézi. — Lentulus jobbról egyedül áll s komoran maga elé bámul. — Titus halkán Lesbiához beszél, aki alig veszi őt észre.

TITUS:

Mondd, Lesbia, miért nem hallgatsz reám?
Rózsás füled miért nem fogadja be
A hangomat? — Bántottalak talán?

LESBIA:

Hangod érdes, — az ő hangja zene.

RÓMAI IFJU:

Jupiterre, ez a bor édesebb!
Ígyál, Caius, — úgysem lesz reggeled!

TITUS:

Szép Lesbia, legalább nézz reám!
Komor lesz és sötét az éjszakám,
Ha nem tekint felém tüzes szemed...

LESBIA:

Mért néztek rád, ha ő rá nézhetek?!

MÁSİK RÓMAI:

Hattyupehelynél puhább a kebled —

RÓMAI NŐ:

Dőli az őlembe, én majd legyezek!

TITUS:

Óh Lesbia, egyre közelg a vég. —
Szenvedés volt miattad életem, —
Csókolj meg hát, — égek a csókodért...

LESBIA:

Üdvöt csak az ő csókja ad nekem.

HIRNÖK:

Titus. siess. házad lángot vetett —

TITUS:

Emésztőbb láng pusztítja lelkemet.

LESBIA:

Nem méggy haza?

TITUS:

Nem, mert téged nézlek —

LESBIA:

Hagyi magamra, untat a beszéded.

(Titus szomoruan, lesütött fejjel Lentulushoz megy, de onnan is Lesbiát nézi.)

RÓMAI IFJÚ:

Töltsd tele kelyhed vérszínű borral,
Égjen az ajkad, forrjon a véred!

MASIK RÓMAI:

Vesszen a bánat, félre a gonddal!

TÖBBEN:

Eljen a mámor! Eljen az élet!

TITUS (Lentulushoz):

Lesbia ma álmodó és halvány —

RÓMAI NŐ:

Csókot nekem! Szomjazom a csókra!

LENTULUS:

Teste fehér, mint a tubarózsa...

TITUS (Lesbiát nézve):

Lesbiának mosoly játszik ajkán. —

RÓMAI IFJU:

Hé Lentulus, színültig a kelyhed,
Mért nem iszol? Lentulus?!

LENTULUS:

Hogy nem mindig lehet felejteni?!
Felejtet,

ÖREG RÓMAI:

Hei leányok! Adjatok csak neki
Édes csókot!

TITUS:

Hagyjátok magára.

EGYIK LEANY:

Ajkán csókom keserüvé válna.

LENTULUS:

Feljött a hold a füstfelhő megett —

TITUS:

Lesbiának márvány keze remeg...

LENTULUS:

Karcsu nyaka ragyogó, hófehér —

TITUS:

Mint a rózsza, melyet az esti szél
Körülölel, úgy reszket gyenge válla —

EGY LEANY:

Miért néztek ti folyton Lesbiára?
Ő kőszivű és vére sem pezseg,
Ajka sápadt és bánatos szeme —
Ma éjszaka engem öteljetek!
Ki tudja, a reggelt megérjük-e?!

TITUS:

Egy holdsugár sötét hajába tévedt...

A LEANY:

Észre sem vesz, hiába várod, téged —

TITUS:

Mostan leült, — az árnyék eltakarja —

LENTULUS:

Lesbiának mosolyog az ajka...

EGY ROMA:

Ugy, ugy, csókolj, öleli át, Cluvia!

LENTULUS:

Ide nézett, mosolyog, elpirult —

TITUS:

Talán rád vár, Lentulus, menj oda —

LENTULUS:

Most nem megyek, jókedvem füstbe fult, —
Mint a vampir, szívemen ül a vész —

TITUS:

Meni Lentulus! Mosolyog, egyre néz,

LENTULUS:

Holtak leszünk, Titus, reggelre mind!

TITUS:

Feledd el, ha Lesbia rád tekint,
Bár nézne rám!

EGY RÓMAI:

Lentulus!

TITUS:

Menj oda!

A RÓMAI:

Mért vagy sápadt? A félsz szivedbe szállt?

TITUS:

Most is rád néz és bibor ajakát
Harapdálja fehér, gyöngysor foga...

LENTULUS:

Neveteket fojtja el biztosan —

TITUS:

Nem gondolom. Inkább haragra gyult —

HIRNÖK:

Tiberius villája romba van!

MÁSİK HIRNÖK:

Egy lávakő az atriumba hullt!

(Földalatti morai hallik. Kívülről jajgatás. A teremben levők elszörnyednek.)

LESBIA (átszelemülve):

Boldog vagyok! Ma lesz tehát a nap!

HARMADIK HIRNÖK:

Előntötte körül az utakat
A láva már — menekülés seholl

LENTULUS (sápadtan):

Hallod, Titus?

TITUS:

Hallgass! Lesbia szól,

LESBIA:

Boldog vagyok! Az óra közeleg...
Szép Lentulus, ma a tied leszek!

EGY RÓMAI (kitekintve):

Az utcákon hamueső szakad!

LESBIA (Lentulushoz lépve):

Végre, végre itt van a pillanat,
Melyben a kín és mámor egybeforr,
Melyben minden mennyország és pokol,
Amely megöl és mégis üdvöt ad.

EGY ASSZONY (berohanva elájul):

Irtózatós!

LENTULUS:

Lesbia, csókotat
Nem élvezem, mikor közeleg a vég...

LESBIA (egyre szenvedélyesebben):

Kérted csókom pirosító, szent tüzét,
S én az élő nem adtam meg neked,
— Nem akartam lenni a kedvesed!
De most, hogy a halálnak napja van:
Forró vágyban neked adom magam!

EGY RÓMAI.

A füst terjed...

LESBIA (elsápadva):

Lentulus! Mondd, mi lett?
Te félsz talán?

LENTULUS:

A halál rám lehelt
És megfagyott a mosoly ajkamon, —
De már vége — egy percig volt csupán.

HIRNÖK:

Lentulus, a palotád puszta rom!

LENTULUS (erőltetett jókedvvel):

Hé, bort ide! Szerelmünk ajakán
Feledjük el, hogy köztünk a halál!

TITUS:

Te boldog vagy, téged Vele talál,
Mégis sápadsz és a hangod remeg —

RÓMAI IFJU:

Igazad van, Lentulus, töltsetek!

RÓMAI NO:

S daloljatok, a bánat mit sem ér!
Boldog, aki vígan s gyönyörben él!

TITUS:

S még boldogabb, aki gyönyörbe hal...

LENTULUS:

Virágillat, édes csók, tréfa, dal
Némítsa el szívünkbe mind a gondot...

MASIK HIRNÖK:

Dolabella villája összeomlott!!

LENTULUS:

Eh, ki bánja!

LESBIA:

Ne is hallgass oda —

LENTULUS:

Hozd vissza hát elszállott kedvemet!
Dalolj nekem valamit, Lesbia!

LESBIA:

Lentulus, te elfeledsz engemet,
Ha a halál sötét szárnya suhog...

LENTULUS:

Lehangolnak a fekete romok...

LESBIA:

Majd felvidít ajkam piros dala!

LENTULUS:

Igen, igen, — dalolj csak, Lesbia!

LESBIA (dalol):

Töltsd tele égő, vérszínű borral
Lobogó vágyad arany poharát,
Oltsd a szomjad lángoló csókkal,
Kérve a párod bíbor ajkát! —
— Testem a vágytól tüzesen ég —
Evoé! Szép vagy! Isteni szép!

Szedd tele húsos hó-liliommal
Lobogó mámor piros serlegét, —
Oleld át forrón, erős karoddal
Remegő párod puha termetét!
— Liliom és csók szedni való —
Evoé, csókom isteni jó!

MIND:

Evoé, evoé, gyönyör az élet,
Gyönyörben érjen életünk véget!

LESBIA:

Emlékezel? Több mint egy éve már,
Hogy ajkad ajkam csókjára vár —

LENTULUS:

És nem adtál!

LESBIA:

De most, hogy meghalok:
Halálomban egész tied vagyok!!

LENTULUS:

Mi a múltban szép álm volt csupán —
Csodás való Pompei ravatalán! —

LESBIA:

Szép Lentulus, nem érhet úgy a vég,
Hogy ne legyek egészen a tiéd!

EGY RÓMAI:

Jupiterre, megremegett a föld!

MÁSİK RÓMAI:

Meneküjünk! A csarnok összedőlt!

HARMADIK:

A telt ég!

NEGYEDIK (befutva):

A kert tüzet fogott!

ELSŐ:

Verres háza még épen áll amott,
Pincéje jó!

MÁSİK:

Az utcán láva foly!

LESBIA (Lentulushoz):

Két karoddal erősen átkarolj,
S úgy várjuk, míg szétfut a gyáva had!

(A mulatók mind riadtan menekülnek, csupán Titus és Lentulus marad a teremben. Lentulus ijedten kitekintget, Titus szomorúan Lesbiát nézi. Lesbia szenvedélyesen Lentulushoz lépve, kezzeit megragadja.)

LESBIA:

Végre, végre itt van a pillanat!

LENTULUS (zavartan):

Igen, igen, —

EGY ROMAII (futva):

Dörék, a házba égtek!

LESBIA:

Most kezdődik számomra csak az élet!

(Körülnézve)

Nincs senki már, aki tanuja lenne,
Hogy átölelsz forró, szent szerelembé'...

LENTULUS:

Menjünk innen, Lesbia! Pillanat,
És a tető lángolva ránk szakad!
— Nem magamért, érted félek csupán...

LESBIA (gungosan):

— S a te arcod lett mégis halovány?!
Az enyém, nézd, pirosuló, mint a rózsza...

TITUS:

Csodás álmok rejtelmes álmodója
Fehér telked... Lesbia, értelek!

LENTULUS:

Nem meghalni, élni vágyom veled,
 Nem egy percig, — örökre kell nekem.
 A te csókod... Lesbia, jöjj velem, —
 Még nem késő, megmentjük életünk',
 Aztán együtt —

LESBIA (szenvédéllyel):

Mindnyájan elveszünk!
 Menekülés nincs, — Lentulus — sehol!

TITUS (Lentulushoz):

Szerencsétlen! Te még gondolkodol,
 Mikor forró csókkal vár kedvesed?!

LESBIA:

Igen Titus, igazad van neked,
 A szenvedélyt meggyilkolja az ész —

LENTULUS:

— Az élet vig és a halál komor,
 Miért hívod? Jöjj!

LESBIA:

Lentulus, te félsz?!

LENTULUS:

Én? Nem, dehogyl — Vérszinű, régi bor
 Gyujtsa lángra agyam rideg szavát,
 Hadd higgyem, hogy a halál messze még!
 — Add Lesbia ajkad szüz bibejét!

LESBIA (megcsókolva):

Igy, Lentulus, így vagy nekem te szép!

LENTULUS:

Csókolj, ölelj! Ne tudjam, hogy az óra,
 Melyben karom először átkarolja
 Szüz testedet, — remegő, tiszta vággyal —
 Együtt száll el lelkünk vég-sóhajával...

LESBIA:

Végre, végre előttem áll a férfi,
Aki lelkem — sokára bár, de — érti,
Ki rajongva hal meg szívem felett...

TITUS:

És én talán nem értem lelkedet?!

LESBIA:

Menj, Titus, te barátom vagy csupán, —

LENTULUS:

Tied a múlt, a mienk a jelen...

LESBIA:

Nászéjünk van Pompej ravatalán, —

TITUS:

Nektek gyöngör, — halálos kín nekem...

LESBIA:

Menj, menj, Titus! Mint irigy, barna felleg
Miért állasz tüzes napom elé?

TITUS:

Igazad van, — köldülni bús szerelmet
Most nem való. Váljon hát semmivé
Pompejivel reményem, hitem, álmom...
Félreállok. —

LESBIA:

A szörnyű pusztuláson
Kacag szívem, mert forróbb lánggal ég,
Mint a Vezuv, és szemem fényesebb,
Mint tört fénye, melyet az égre vet. —

LENTULUS:

A vágy tüzes, pirosító köntösét
Borítja rám ajkad izzó szava, —

Te vagy a kín és mámor, Lesbia,
A halálban az öröklét te vagy!
Ménysországba tévesztő kárhozat!

LESBIA:

Végre, végre, Lentulus!

LENTULUS:

Mintha szállnék
Tüzes szárnyon — mámorfelhők felett —

LESBIA:

Csitt, csitt, ne szólj, — a csókod édesebb,
Ha mit se szólsz. —

(Az oszlopok mögül szomoru, fiatal leány lépdél elő, merően
a földre nézve, mintha keresne valamit. Hosszu haja ki-
bontva hull alá, ruhája összetépve.)

A LEANY:

— Fekete, gyászos árnyék, —
Égő romok, — rezgő föld, — tüzeső, —
— Halott család, — halott szív, — halott isten, —
Égő város, — tűzhegy, — izzó mező —

LENTULUS:

És égő szív!

LESBIA:

Csókolj hát!

A LEANY:

— Szive sincsen, —
Rejti, rejti fekete, gyászos árnyék, —
Halott álm, — halott szív. — Mintha járnék
Lelkek között, — nehéz, súlyos a lég. — —
— Halott isten —

LENTULUS:

Csodálatos beszéd...

A LEANY:

Szeretkeztek? Mámortól, vágytól égtek?
Az ég s a föld átkozott frigyre léptek,
S ma válnak el...

LENTULUS (komoran):

Hallod?

LESBIA:

A félelem
Vehette el szegénynek az eszét, —

LENTULUS:

Szívembe tép —

LESBIA:

Fehérítő keblemen

Keress vigaszt!

A LEANY:

— Mert hűtlen lett az ég, —
És megrepedt a föld égő szive,
S most vonaglik, mint én, —

LESBIA:

Borulj ide!

LENTULUS (a leányra figyelve):

Halld csak!

A LEANY:

— Mint én, — mint az én bús szívem, —

(Fájdalmasan)

Légy átkozott, te ég, légy átkozott!
Hűtlenséged kínos halált hozott
Szerelmemre! Elvetted mindenem!

LESBIA:

Nézz már rád!

LENTULUS:

Nem, nem, most nem tudok!

A LEANY (felzokogva):

Cornélius! Felelj, szólj, merre vagy?
Égő lángban, sötét romok alatt
Keres sirva szegény menyasszonyod!

LENTULUS:

Boldogtalan!

A LEANY:

Szerelmem, jöjj elől
Sohol sincsen! — Rengő föld, — tüzeső —
Halott család, — halott szív, — halott Isten, —
Égő város, —

LENTULUS:

Hallod?

A LEANY:

Oh kegyetlen
Fekete ég, add vissza holtamat!

LESBIA:

A halálban a csókom üdvöt ad —

LENTULUS:

A csókodban a halál ize van, —
Szép Lesbia, taníts felejtenl...

A LEANY (kivülről hallik):

Cornélius!

LENTULUS:

Kedvesét keresi

Szegény leány!

LESBIA:

Látod, — boldogtalan,
Mert nem halhat csókolva kedvesét.

LENTULUS:

— Nézd Lesbia, jobb élni szerelemben,
Mint szeretni egy óráig, azért,
Hogy a láva örökre eltemessen...

LESBIA:

S ha csókollak, te gondolkodni tudsz?

LENTULUS:

Ajkam csókol és a szívem szeret,
Testem forró, szent mámorban remeg,
De az agyam —

LESBIA:

Mondd ki, remegve futsz
A vész elől s csókom nem élvezed. —

LENTULUS:

Mikor látok vonagló, bús szívet,
Melyet gyötör halálos fájdalom:
Jéggé dermed a csókod ajkamon.

LESBIA (hizelegve):

Nézd, elment már, —

LENTULUS:

S hogyha elképzelem,
Hogy szép tested, amely még csupa élet,
S melyet most még szerelmed vágya éget,
A halálé, — hát elszorul szívem...

(Titus, ki eddig szótlanul egy oszlophoz dőlve figyelte őket,
hirtelen előlépve, az elfojtott szenvedélytől remegve szól
Lesbiához.)

TITUS:

Szép Lesbia, miért is méltatod
 Őt szóra még? Remegő, bús fejét
 Mért fogja át ölelő két karod?!
 — Gyermekek ő még s éretlen, kis szívét
 A félelem szaggatja s futni vágyik...

LESBIA (meghatottan):

És te itt vagy és őrzöl önfeledten!
 Arcod tűzes, szemedből vágy sugárzik...
 Titus, Titus!

LENTULUS (ingerülten):

Elég már! Mert ti ketten
 Nem tudjátok felfogni a veszélyt,
 Engem, mivel eszemre hallgatok:
 Kigünyöltök. — Tekintetek nő szét,
 S lássátok, hogy Pompeji már halott...
 — Az utca ég, a házak összedőlve,
 A hamu száll, alig hogy látni tőle —
 A megfulás iszonyu kínja vár itt...

LESBIA:

Mit bánom én, ha ajkam csókra vágyik?!

TITUS:

S mit bánom én, ha látom Lesbiát?!
 Ő nélküle mit sem ér ez az élet!

LENTULUS:

Jupiterre, nem türhetem tovább
 Eszeveszett, őrzöngő fecsegésed,
 Eredj, Titus, nincs idő itt a szóra...

TITUS:

És Lesbia?

LENTULUS:

Megmentem én magam!
 Jöjj Lesbia; Derekad átkarolva
 Kimentelek, hallgasd meg szavam!

LESBIA:

Nem engedem, ne érintsen karod!
— Ha nem tárod mámorral, ölelésre,
Hozzám ne érij! — Ha csókom akarod:
Csókolj meg itt!

LENTULUS:

Lesbia! Vége! Vége!

ÖREG EMBER:

Segítsetek, ha van még bennetek
Romlatlan hit a régi istenekben!
— Fállábamra izzó tüzkő esett,
Nem bírom már vonszolni gyenge testem...

LENTULUS:

Ily sorsra jutsz te is, szép Lesbia!

AZ ÖREG EMBER:

Segítsetek, s titek lesz a kincsem!

LESBIA:

Hall meg te is, ha meg kell halni
Pompejinek!

AZ ÖREG EMBER:

Egek, hát senki sincsen,
Ki megmentse életem gyermekimnek?!

TITUS:

Szegény öreg, nem kell nekem a kincsed,
De megmentlek, — erősen fogd karom...

LESBIA:

Oh hát te is? Te is csak gyáva vagy?!

LENTULUS:

Hallod?! Nem, nem, — hlába akarom,
Nem bírom már tovább!

LESBIA:

Hah, gyáva had!

LENTULUS:

Agyam lüktet, — hóteted vértől ázik,
Ha rád nézek s lángkéve szöghajad, —
Az ajkadon pirosló láng cikázik,
S éjtél szemed illa villámokat
Vakítva szór...

LESBIA (gúnyosan felkacagva):

Haha, a gyávaság
Ha megőrjít, költővé is tehet!

LENTULUS:

Félek tőled, Lesbia, — nem lehet
Csókot adni, ha végső csókot ad
A világnak a szörnnyü, vad halál...

LESBIA:

Mégy? Futsz? No menj. Lentulus, mire vársz még?

LENTULUS:

Ne nézz úgy rám, Lesbia. Szemeidben
De!ei lobog s bilincessel tartja itten
A lekemet...

LESBIA:

Haha, menj, — mire vársz még?!

LENTULUS:

Igen, igen, halott lány halott lelke
Halott város halálát rám lehelte...
Nézd, Lesbia, fekete füst kel ott, —
Égő romok, — rengő föld, — tüzeső, —
Halott isten, — óh titkos, bűsz erő
Légy átkozott, ezerszer átkozott!!

(Lentulus vissza-visszanézve, mint aki nem tudja, hogy mit fegyen, arcán halálos rémülettel a kijárat felé hátrál, majd hirtelen egy újabb földalatti morajtól megrémülve, eszelős kacagással kifut. Lesbia mély megvetéssel, hideg gúnyjal nézi. Majd lassan, alig hallható hangon megszólal.)

LESBIA:

Elment. Haha! S remegő, lázas ajkkal
 Nem csókoltam! Haha, a gyáva, gyáva!
 Nem ö'eltem vad tüzzel, — tűzhalálba'!
 Szeretkező, halálos, bús sóhajjal...
 Haha, haha, csóktalan véget érek!

(Lerogyva)

Irtóztatól

TITUS:

Lesbia, jöttem érted,
 Hogy vágyunktól égünk el itt mi ketten...

LESBIA:

Te vagy, te vagy, ki vágygal, önfeledten
 Ölelni tudsz, a véget elfelejtve...

TITUS:

Oh miért nem örök a halál perce?!

Szemelvények a MODERN KÖNYVTÁR-t fogadó

kritikákból:

Érdekes terv valósult meg azzal a három most megjelent füzetrel, amelyek a Modern Könyvtár című, Gömöri Jenő szerkesztésében megjelenő, új irodalmi, művészeti és tudományos gyűjteménynek első három számaként szerepelnek. A Modern Könyvtár gazdag és nagyszabású programjai indul meg és tekintve, hogy a legjelesebb magyar írók szerepelnek munkatársai sorában, és az idegen írók legértékesebb alkotásait fogja magyar nyelven megismertetni, sőt ebben a formában egészen új és kívánatos sikerű egyik programpontja szerint magyar költők és írók műveit is fogja a külfölddel megismertetni, a magyar irodalom, a magyar művelődés szempontjából nagy jövőjű és jelentőségű vállalkozás. Az első füzet a kitűnő német író hat legszebb novelláját tartalmazza. Thomas Mann a mai német irodalom egyik legkimagaslóbb alakja. Gömöri kiforrott, simulékony, árnyaló nyelven adja vissza Thomas Mann novelláinak jellegzetes egyéni stílusát. A második füzet Pikler Gyula két igen érdekes és tanulságos lélektani dolgozatát hozza. Különösen a másodiknak van jelentősége Pikler tanának megismerése szempontjából. A harmadik füzet Kosztolányi Dezsőnek, az ismert jeles poétának lírai ciklusa. Kosztolányi az új magyar költészet egyik legértékesebb alakja. A szegény kisgyermek panaszai a legnagyobb figyelemre rászolgáló, ritka finomságokkal teljes, elsőrendűen művészi munka.

[Az Ujság]

Die ersten drei Bände der »Modern Könyvtár« (Redakteur Eugen Gömöri) sind jetzt erschienen und liefern den Beweis dafür, dass diese neue Sammlung geeignet ist, eine längst empfundene Lücke im ungarischen literarischen Leben auszufüllen. Die »Modern Könyvtár« hat sich die Verwirklichung eines wirklich grosszügigen Programms zur Aufgabe gestellt.

(Budapester Tagblatt)

Nagyjelentőségű és nagyjövőjű irodalmi vállalkozás indult meg Modern Könyvtár címen. A vállalat célja: új kultúra megteremtése Magyarországon.

(Független Magyarország)

MODERN KÖNYVTÁR

MODERN IRÓK KÖNYVESHÁZA
SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ

Egyes szám ára 40 fillér, kettős szám ára 60 fillér, hármas szám ára 80 fillér, négyes szám ára 1 korona, ötös szám ára 1 korona 20 fillér

A Modern Könyvtár az első magyar modern irodalmi, művészeti és tudományos gyűjtemény. Programja a szépirodalom, valamint a művészet és tudomány terén egyaránt nagyszabású és páratlanul gazdag és izig modern. Munkatársai a legkiválóbb, legismertebb hazai és külföldi írók, művészek, tudósok. A Modern Könyvtár eddig megjelent füzetei voltaképpen vaskos kötetek mind és egytől-egyig a magyar és idegen irodalom, művészet és tudomány remekei. A Könyvtár füzetei nagy alakban jelennek meg és szinte egészen könyvszámba vehetők. Betűi gyönyörű, olvasható gyöngybetűk, papírja a legfinomabb famentes papír, külső kiállítása is elsőrangú. A Könyvtár művészi címlapja Kozma Lajos, az ismert festőművész műve.

